

Datum 2020-10-16
Dokumenttyp Yttrande
Diarienummer 2020/0234
Ert diarienummer U2020/03811/S
Handläggare Erika Dahlin

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34)

Myndigheten för delaktighet arbetar för ett samhälle där alla kan vara delaktiga, oavsett funktionsförmåga. Myndigheten för delaktighet lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet (MFD) ser positivt på utredningens förslag men saknar en fördjupad analys av hur fritidshem och pedagogisk omsorg fungerar för barn med funktionsnedsättning. De perspektiv som lyfts i detta remissvar behöver därför beaktas och implementeras för att alla barn ska kunna inkluderas och vara delaktiga i den verksamhet som fritidshemmen, den pedagogiska omsorgen och ytterst skolan innefattar.

Myndighetens synpunkter

Fördjupad analys saknas för barn med funktionsnedsättning

MFD ser positivt på utredningens förslag. Det saknas dock en fördjupad analys av hur fritidshem och pedagogisk omsorg fungerar för barn med funktionsnedsättning. Det är olyckligt eftersom en stor andel barn med funktionsnedsättning riskerar att inte kunna ta del av verksamheten, vara delaktiga i det sociala samspelet och utvecklas i fritidshem och pedagogisk omsorg på lika villkor som andra barn. Hur många barn det rör sig om är svårt att fastställa då det saknas statistik. De flesta elever med funktionsnedsättning går i grund- eller gymnasieskolan. Drygt 11 100 elever med funktionsnedsättning går i grundsärskola och drygt 6 000 i gymnasiesärskola läsåret 2018/19. Cirka 660 elever går i specialskolan.

Behov av bred kompetens om tillgänglighet i utformning av verksamhet och miljö av fritidshemmet

MFD vill understryka vikten av att miljön och verksamheten i fritidshem är utformad så att alla barn kan delta och inkluderas. Det finns behov av en bred kompetens hos både skolchefer, rektorer och arbetslag om hur fritidshemmet behöver vara utformat för att barn med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktiga och självständiga. För att uppnå detta vill MFD framhålla vikten av att beakta ett tillgänglighetsperspektiv i genomförande av utredningens förslag. Ett tillgänglighetsperspektiv innebär att miljön och verksamheten behöver vara utformad så att både barn och personal med funktionsnedsättning kan vara delaktiga och fungera självständigt. Vikten av att anlägga ett tillgänglighetsperspektiv gäller bland annat i förslagen om kompletterande webbkurser om fritidshemmet med skolchef (7.1.2) och rektorer (7.3.5) som målgrupp samt i förslagen om fortbildning särskilt inriktad mot fritidshem för rektorer (7.3.6). Det är också angeläget att perspektivet inkluderas i förslagen om att förtydliga läroplanen så att uppdelningen och ansvarsfördelningen inom arbetslaget blir tydligare (4.6.1).

I förslagen om ändamålsenliga lokaler (8.4.1) och riktmärken för gruppstorlekar (8.4.2) i fritidshemmet vill MFD understryka vikten av att beakta tillgänglighetsperspektivet redan i planering och utformning av lokaler och verksamhet. På så sätt ges goda möjligheter att redan från början skapa en universellt utformad verksamhet för både elever och personal, det vill säga en verksamhet som utgår från mångfalden av människors förutsättningar och behov. MFD förordar därför att Skolverket i genomförandet av de föreslagna uppdragen inhämtar kunskap och expertis kring universell utformning och tillgänglighetsfrågor för att kunna ta fram underlag till huvudmännen. Syftet är att kunna planera och utforma en tillgänglig verksamhet som omfattar lokaler, information, pedagogisk miljö och den verksamhet som fritidshemmen ska bedriva.

Utöver det som beskrivs ovan behövs i vissa fall extra anpassningar och särskilt stöd för att barn med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktiga och självständiga. MFD tillstyrker därmed förslaget om att elever bör kunna få extra anpassningar och särskilt stöd enbart inom ramen för undervisningen i fritidshemmet (9.2.1).

Fritidshemmet kan främja en aktiv fritid för alla

Möjligheten till en aktiv fritid är avsevärt mindre för den som har en funktionsnedsättning.¹ Att genom fritidshemmet ge barn och elever möjlighet att prova på olika fritidsaktiviteter torde dock öka förutsättningarna att fortsätta med fritidsaktiviteter även senare i livet. MFD bidrar gärna med kunskap i det fall Skolverket får i uppdrag att ta fram en handlingsplan för hur elever i fritidshemmet i ökad utsträckning kan beredas möjligheter att ta del av det närliggande förenings-, kultur och friluftslivet inom ramen för fritidshemmets verksamhet (10.3.1). MFD kan också bidra med konkreta exempel på hur huvudmän och skolor kan samverka med såväl offentliga som privata aktörer inom förenings-, kultur- och friluftslivet för att främja en aktiv fritid för barn med funktionsnedsättning. Detta kan vara relevant i det föreslagna uppdraget att ta fram ett stödmaterial för att tydliggöra regelverket vad avser samverkan med förenings-, kultur- eller friluftslivet (10.3.4).

Behov av bred kompetens om tillgänglighet i utformning av verksamhet och miljö av den pedagogiska omsorgen

MFD vill understryka vikten av att miljön och verksamheten i den pedagogiska omsorgen är utformad så att alla barn kan delta och inkluderas. Det finns behov av en bred kompetens hos dagbarnvårdare och huvudmän till pedagogisk omsorg om hur verksamhet och miljö behöver vara utformad för att barn med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktiga och självständiga. Det är därför viktigt att i förslaget om att kvalitetskraven behöver förtydligas (11.6.2) även beakta att det ska finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att behov av omsorg hos barn med funktionsnedsättning kan tillgodoses. Det är också viktigt att dessa barns utveckling och lärande främjas och att de förbereds för fortsatt lärande. MFD vill också understryka att verksamheten behöver bedrivas i ändamålsenliga lokaler i grupper med lämplig sammansättning och storlek där man redan i planering och utformning av lokaler och verksamheten har säkerställt tillgängligheten.

Även i förslaget om introduktionsutbildning för dagbarnvårdare (11.6.3) samt förslaget att varje huvudman inom pedagogisk omsorg systematiskt och kontinuerligt ska planera, följa upp, utveckla och utvärdera verksamheten

¹ Aktiv fritid - Redovisning av ett regeringsuppdrag om att kartlägga lokala och regionala satsningar samt tillgången till fritidshjälpmedel, MFD 2020. <https://www.mfd.se/vart-uppdrag/publikationer/rapport/aktiv-fritid/> [2020-09-28].

(11.6.4) behöver tillgänglighetsperspektivet inkluderas om den pedagogiska omsorgen ska kunna säkerställas för alla barn.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande), sektionschef Anna Dahlberg och utredare Erika Dahlin (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

Malin Ekman Aldén